

№ 4
2015

Дошкільне містечко

ВІДДІЛ ОСВІТИ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ СЛАВУТИЦЬКОЇ
МІСЬКОЇ РАДИ
МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ДОШКІЛЬНИЙ СЕКТОР

ДОШКІЛЬНЕ МІСТЕЧКО

Щорічний спеціалізований журнал
№ 4, 2015

Виходить із серпня 2012 року

СЛАВУТИЧ
2015

ДОШКІЛЬНЕ МІСТЕЧКО

Спеціалізований журнал

Редакційна колегія

Головний редактор — Ірина Терещенко
Дизайн і верстка — Анастасія Терещенко

Адреса редакції

Міський методичний центр
07101,
м. Славутич,
Київська область,
Бакинський квартал, 15

E-mail: mmc.tereshencko@yandex.ua

Web-сайти: www.slavmmc.at.ua, metodistdnz.at.ua, do-mi.jimdo.com

© Терещенко І. А., 2015

© Славутицький міський методичний центр, 2015

ЗМІСТ

І. Терещенко. Слово до читачів 6

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

К. Крутій. Пасіонарність як ознака життєво енергійної та активної дитини 7

ПАЛІТРА МАЙСТЕРНОСТІ

Н. Федорченко. Справжній митець своєї справи 14

ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ КОЛЕГ

Ю. Гулько. Дошкільник як автор зон свого розвитку 16

БАТЬКІВСЬКА ВІТАЛЬНЯ

Г. Колесова. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю.
Історичний екскурс та сучасний фокус 23

ВІРШІ ПРО ВСЕ НА СВІТІ

Г. Линник. У садочку, в холодочку Павучок зіткнув сорочку 27

ПРОГУЛЯНКИ СЛАВУТИЧЕМ

Т. Ложкіна. Прогулянка влітку, або Ігри у пісочниці 30

ПОДІЇ ДОШКІЛЯ

Топ-10 подій у дошкіллі Славутича 33

ВЕРНІСАЖ

Коли трави були вищі за нас: етнічні картини Вікторії Проців 34

СЛОВО ДО ЧИТАЧІВ

Ось уже вчетверте ми з радістю зустрічаємося з вами, шановні колеги!

Створюючи цей номер, ми були окрилені удачами, знайомствами з новими людьми, підтримкою друзів нашого видання. Тож на шпальтах **«Дошкільного містечка»** на вас чекає багато цікавого.

У рубриці *«Актуальні питання»* читайте ексклюзивну статтю Катерини Крутій – доктора педагогічних наук, професора – про пасіонарність як ознаку життєво енергійної та активної дитини.

«Палітра майстерності» представить вам розповідь про вихователя дошкільного закладу «Теремок».

«Прогулянки Славутичем» пропонують різноманітні розвивальні та релаксаційні ігри в піску для малечі та дорослих.

Також ми запрошуємо вас до *«Батьківської вітальні»*, у якій цього разу йтиметься про синдром дефіциту уваги гіперактивної дитини.

Затребуваною залишається рубрика *«Вірші про все на світі»*. Читайте літературні перлини від колишньої виховательки, сором'язливої, але дуже щирої поетеси, яка мешкає в Славутичі.

«Розумова праця чи не найтяжча праця для людини. Мріяти – легко і приємно, проте думати важко», – так писав К. Ушинський. Про дошкільника як автора зон свого розвитку розповідає Юлія Гулько в рубриці *«Із досвіду роботи колег»*.

Наостанок хочу подякувати всім читачам і авторам та запрошуюю об'єднувати спільні зусилля, бо лише разом ми зможемо вдосконалювати наше видання, робити його більш цікавим і потрібним для педагогів. Ми сповнені сил шукати нових дописувачів, розвивати актуальні теми, відкривати цікаві рубрики.

Читайте онлайн і завантажуйте **«Дошкільне містечко»** на сайтах do-mi.jimdo.com та metodistdnz.at.ua.

Отож, приємного читання! Приєднуйтеся та ставайте нашими авторами. Нам є чому навчитись одне в одного.

З повагою
головний редактор
Ірина ТЕРЕЩЕНКО

ПАСІОНАРНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ЖИТТЄВО ЕНЕРГІЙНОЇ ТА АКТИВНОЇ ДИТИНИ

Катерина КРУТІЙ,
доктор педагогічних наук,
професор

Причиною багатьох негараздів розвитку особистості дитини психологи і педагоги називають пасивність сучасних дітей, небажання брати на себе роль ведучого, лідера.

Відомо, що в дитинстві людина максимально активна: вона рухлива, допитлива. На мій погляд, дефіцит активності у самосвідомості, спілкуванні та діяльності деформує процес соціалізації особистості дошкільника і проявляється в уникненні контактів, порушенні взаємодії, схильності до самотності.

Феномен пасивності дитини-дошкільника, як цілісний поведінковий акт, що впливає на розвиток, становлення і соціалізацію особистості, в психології мало вивчений. У старшому дошкільному віці основним проявом пасивності особистості є дефіцит дій, спрямованих на взаємодію емоційної виразності й вербальних реакцій.

Наростання особистісної пасивності виражається в різних формах поведінки: *сором'язливості, боязкості, замкнутості, відчуженості*, які виникають спочатку як емоційна реакція, або як психологічний захист, потім стають стереотипною стратегією поведінки. Ці форми пасивної поведінки вказують на глибину проникнення пасивності в структуру особистості дитини. Стереотип пасивної поведінки можна подолати в старшому дошкільному віці за умов спеціальної системи педагогічного впливу.

На жаль, багато дітей вже в ранньому дитинстві привчається до пасивності. Батьки та педагоги все частіше стали відзначати такі дитячі проблеми, як замкнутість, апатія, лінь. Ці проблеми й раніше існували в дітей, але в сучасних дошкільників їх супроводжують рання комп'ютерна залежність, ослаблення організму (часті захворювання), тривалість пасивного стану і навіть дитячі депресії.

Усе частіше педагоги починають говорити про мінімальні прояви активності дошкільників, не маючи на увазі фізичну активність.

Розвиваючи тему «Куди зникають лідери?», на мою думку, слід звернутися до теорії пасіонарності. *Сукупність якостей особистості, які забезпечують активну життєву позицію людини, називають пасіонарністю.* Термін «пасіонарність» уже міцно увійшов у наше життя, проте цілком природним шляхом значення його трансформується і у свідомості людей означає не зовсім те, що мав на увазі свого часу Лев Миколайович Гумільов.

Пасіонарність (у широкому значенні з психолого-педагогічної точки зору) – це інтегративна характеристика особистості, якості якої спрямовані на вдосконалення себе і суспільства, базуються на особистісній активності людини і мають соціальну значущість: цілеспрямованість, здатність до подолання перешкод і до наднапруження, компліментарність, лідерство, адаптивність, розвинена інтуїція, конструктивна агресивність і зріла емоційність.

Дослідження пасіонарності виявляє багатозначний і різноплановий смисловий зміст цього ключового терміну пасіонарної теорії етногенезу. Пасіонарність викликається мутаціями і генетично успадковується, це формально-динамічна особливість психіки людини. Пасіонарність – це здатність особистості змінювати довкілля і саму себе, потреба в подоланні труднощів. Пасіонарії характеризуються домінуванням потреб самоактуалізації, а субпасіонарії – переважанням вітальних потреб. Субпасіонарність – це психічна дезадаптація, зумовлена генетично. Прийmemo умовно, що в середньому рівень пасіонарності (життєвої активності) народжених малюків у будь-якому суспільстві однаковий.

У кожному суспільстві один і той же відсоток людей під час народження має надлишок життєвої енергії і певна кількість людей неолік життєвої енергії, тобто приблизно одна і та ж кількість дітей народжується з відхиленнями від норми.

Але з віком змінюється співвідношення людей, які мають високий, середній і низький рівень пасіонарності, тобто життєвої енергії. Зміни відбувається залежно від умов, у яких живуть люди.

На думку Л. М. Гумільова, якщо люди виживають у важких умовах, за високої дитячої смертності, то діти, народжені з низьким рівнем пасіонарності, – субпасіонарії – мають низький інстинкт самозбереження, отже, не виживають, і це компенсується високою народжуваністю; у цілому пасіонарний рівень населення підвищується. У важких умовах мають шанс вижити діти привілейованих батьків, яких оберігають від життєвих негараздів: холоду, голоду тощо, але ці діти є слабкими вожаками, лідерами.

За важких умов життя люди з низьким рівнем пасіонарності відбраковуються в суспільстві в будь-якому віці. Вони не витримують конкуренцію зі своїми однолітками під час випробувань. Не витримують іспити на посаду, на певний статус у суспільстві. Вони використовуються на найбрудніших роботах, недоїдають, хворіють і ... помирають. Ставши воїнами, субпасіонарії гинуть першими, тому що не можуть дати енергійний відсіч ворогу.

Люди з низьким рівнем пасіонарності мають шанс жити лише в мирний час, коли є надлишок харчових ресурсів, коли в суспільстві турбота про дітей переходить певні межі. Л. М. Гумільов зауважив, що в мирний, ситий час суспільство починає піклуватися не про те, щоб отримати максимальну кількість здорових членів суспільства, а дбає про виживання будь-якої людської істоти, яка вже народжена ослабленою. Ця своєрідна боротьба за здоров'я і щастя людей призводить до зниження рівня пасіонарності в суспільстві до катастрофічного рівня, але це тема вже іншої розмови.

Виникає питання, а чи не є психолого-педагогічний вплив пасіонарним поштовхом у розвитку окремої дитини, щоб допомогти їй зберегти свої лідерські якості в дошкільному віці?

Передусім, пригадаймо, як часто-густо в планах освітньої роботи з дітьми вихователь робить такий запис: «Виховувати дисциплінованість у дітей». На запитання, що таке «дисциплінованість», у кращому випадку можна отримати таку відповідь: «Сидіти тихо, слухати вихователя, бути спокійним».

Із давніх-давен слово **disciplina** (з лат. – навчання, виховання, школа) використовувалось у значенні покарання рабів бичем, бато-гом, різками або палкою. У сучасному значенні термін «дисципліна» використовується дуже широко, іноді навіть і занадто. Ось чому педагогові слід для самого себе визначити, що таке дисципліна і як дисциплінованість формується в дитини дошкільного віку.

Більшість із нас знайома з Петриком П'яточкіним, літературним персонажем, створеним письменницею і сценаристом Наталією Гузеєвою, або з героєм не менш відомого мультиплікаційного фільму «Як Петрик П'яточкін слоників рахував» (Київнаукфільм, 1985).

Петрик П'яточкін ще й який пустун: то він усю сусідську білизну зірвав, коли пронісся на скейті, то оббризав батьків, стрибнувши в калюжу, то ледь аварію не спричинив, перебігаючи вулицю в недо-зволеному місці. І це все відбулося всього лише дорогою до дитячого садочка.

Здавши дитину в садок, батьки полегшено зітхнули, але тут уже почався головний біль для виховательки. Адже з приходом Петрика спокійних дітей ніби хтось підмінив, з'явився лідер, за яким потягнулися діти, почали повторювати. Діти вважають Петрика своїм

«ватажком», «лідером» і повторюють усі капості за ним. Для вихователки навіть таке просте завдання, як порахувати дітей, є вже нездійсненним.

Петрик П'ятчкін, за сучасними вимірами, недисциплінований, гіперактивний, перебуває в безперервному русі, «у цьому хлопчику, як в пухнастому зайчику, захована надзвичайно стрибуча пружина». Саме через цю надмірну життєву активність Петрик створює постійні проблеми навколо себе: він збиває відро сусідці, батьки повинні постійно його контролювати, щоб він кудись не втік, у дитсадку він все перевертає і не піддається контролю та управлінню. Мультфільм із точністю вказує на те, що може допомогти Петрику, – *мудрий педагогічний підхід, заснований на любові, терпінні, розумінні*. Однак, на жаль, у житті зміни настають не так швидко, як у мультфільмі, і є наслідком тривалого, послідовного виховання.

У мультфільмі Петрик П'ятчкін є позитивним персонажем і викликає симпатію, він щирий, безпосередній, доброзичливий, енергійний. Проте в його поведінці є й багато такого, що викликає негативну реакцію – відкидання, засудження, нерозуміння.

Саме тому повноцінний розвиток таких дітей, їх майбутня самореалізація та збереження лідерських якостей стоять під загрозою, тиск із боку дорослих на активну дитину може бути дуже сильним. Пасіонарність (життєва енергія) таких дітей заважає педагогам, отже, вони докладають багато зусиль, щоб «загасити» активність, іноді використовуючи методи фізичного примусу: сидіти не ворухнувшись, стояти у «кутку», зачиняти дитину в спальній кімнаті тощо.

За ініціативою дорослих частіше за все такі «петрики п'ятчкіни» опиняються на прийомі у невропатолога чи психолога. Енергійність, цікавість до довкілля, активність у рухах – готовий діагноз *СДУГ – синдром дефіциту уваги та гіперактивності*. Якщо уважно вчитатися в діагностичні показники для встановлення цього «діагнозу», стає моторошно.

Виявляється, що активна дитина, з вродженою достатньою життєвою енергією, є майже хворою, їй можуть виставити діагноз лише за тими ознаками, що впадають у вічі психологу чи невропатологу.

Так, для психологів пропонується встановити СДУГ, якщо дитина: сидючи на стільці, крутиться; часто встає зі свого місця в класі під час уроків або в інших ситуаціях, коли потрібно залишатися на місці; проявляє безцільну рухову активність: бігає, крутиться, намагається кудись залізти, причому в таких ситуаціях, коли це неприйнятно; зазвичай не може тихо, спокійно грати або займатися чим-небудь на дозвіллі; часто перебуває в постійному русі і поводить так, «ніби до неї прикріпили мотор»; часто буває балакучим; часто відповідає на запитання не замислюючись, не вислухавши їх

до кінця; зазвичай не може чекати своєї черги в різних ситуаціях; часто заважає іншим, пристає до оточення (наприклад, втручається в розмови або ігри); під час сну розкривається, весь час ворухиться, збиває простирадло, скидає на підлогу ковдру.

Сподіваємось, що в дорослих достатньо професійної та життєвої мудрості, щоб визнати: ці показники присутні майже в кожній фізично здорової, розвиненої, життєво активної дитини. Орієнтуватися на такий діагностичний матеріал не можна, а тим більше – ставити позначку «СДУГ».

Пропоную *діагностичний інструментарій щодо з'ясування схильності до прояву пасіонарності дошкільника на основі контент-аналізу його мовлення*.

Аналіз мовлення дітей допомагає проаналізувати їх схильність до прояву пасіонарності і визначити категорію особистості: пасіонарні (наденергійні), персистентні (помірно енергійні), субпасіонарні (енергодефіцитні). Термін «персистентність» використовуємо в значенні «стійкість».

Спостереження проводиться за ігровою діяльністю дітей у групі (3-5 осіб) упродовж однієї години. Дослідник фіксує в щоденнику спостережень усі висловлювання однієї дитини, яка обрана для спостереження. Типові для кожної категорії висловлювання дітей допоможуть визначити у дитини схильність до прояву пасіонарності.

I етап. Аналіз ігрової діяльності

У грі діти демонструють:

- **пасіонарні (наденергійні):** активну діяльність, часту зміну пози, жестикуляції, високу силу голосу, використання міміки; яскраві емоції, що демонструють пристрасність, оптимізм; превалювання в мовленні пасіонарних слів (в основному дієслів і займенника «я»);

- **персистентні (помірно енергійні):** помірну активність, можливість довго перебувати в одному положенні та грати на самоті, одноманітність ігри, супровід мовлення врівноваженими інтонаціями, обмеженої мімікою, жестикуляцією; емоційну стриманість, підвищення емоційного фону в особистісно значущих ситуаціях, сором'язливість; переважання персистентних слів (іменники й дієслова помірної активності, використання займенника «ми»);

- **субпасіонарні (енергодефіцитні):** метушливість, малорухливість, бездіяльність; грають тільки в групі з ініціативи інших дітей; ледве чути силу голосу, збіднена жестикуляція і міміка; інфантильні емоції (задоволення як радість і незадоволення як плач), байдужість, апатія, прояв тривожності, песимізму; переважання субпасіонарних слів (в основному, іменників з прикметниками або похідними від

прикметників у вигляді прислівників «нудно», «нецікаво» тощо, використання займенника «вони»).

II етап. Аналіз мовлення дитини

Категорія пасіонарності	Частини мови			
	іменник	дієслова	прикметники	займенники
пасіонарні діти	битва герой любов перемога слово справа удар удача	віднайти зібрати кликати переконати перемогти придумати страждати	активний бойовий вольовий діловий захоплюючий пристрасний цікавий червоний	я
персистентні діти	батьки дім діти допомога здоров'я праця сім'я терпіння	грати гуляти захищати просити намагатись об'єднатись учити	зелений коричневий надійний працелюбний синій спокійний турботливий	ми
субпасіонарні діти	відпочинок відпустка втома їжа лінь перерва сон страх	боятись відвертатись відпочивати лежати піти спати ховатись чекати	брудний нудний похмурий сірий тривожний хворий хмурий чорний	вони

Щодо аналізу діяльності, то зауважимо, що в субпасіонарних дітей частіше за все негайне, правильне виконання запропонованої дії, але після вказівки дорослого на помилку (необхідний зовнішній контроль), відбувається становлення оцінно-контрольних дій, але є вже усвідомлений самоконтроль.

Персистентні дошкільники можуть правильно виконати дію, запропоновану дорослим, самостійно виправити помилки. У них має місце вибіркового самоконтроль, вже сформована самооцінка – уміння адекватно й аргументовано пояснити свою помилку.

У пасіонарних дітей відмічається негайне, правильне, самостійне виправлення помилки під час виконання певної дії. Оцінно-контрольні дії сформовані, є неусвідомлений самоконтроль і самооцінка.

Отже, пасіонарність діагностується шляхом визначення наявності в мовленні більшої кількості слів, відповідних пасіонарній особистості, а також підкріплюється аналізом ігрової діяльності та проявам емоцій у дитини.

Як же зберегти лідерські зачатки в дитини й ті якості особистості, які необхідні для розвитку пасіонарності?

Пасіонарні діти активні, життєрадісні, із задоволенням пізнають довкілля. Їм все цікаво. Пасіонарність дошкільників також характеризується високим рівнем рухової активності. Вони енергійні, допитливі, рухливі, емоційні.

На мою думку, саме ігрова діяльність (у всіх її формах і проявах) та експериментування – це пріоритети докладання педагогічних зусиль.

Недарма за активністю в ігровій діяльності дитини психологи пропонують прогнозувати майбутню трудову діяльність дорослого.

Отже, в ігровій діяльності та експериментуванні в дошкільників закладаються основи діяльнісної пасіонарності та розвиваються лідерські якості, які необхідно зберегти та в подальшому розвинути.

СПРАВЖНІЙ МИТЕЦЬ СВОЄЇ СПРАВИ

*Усе виховання будується на пошані
до особистості дитини*

Софія Русова

Саме за таким принципом здійснює свою педагогічну діяльність **Валентина Володимирівна Неймеш**, вихователь дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 8 «Теремок».

Її педагогічне кредо: *«Сприймати дитину як особистість. Відверто реагувати на дитячі почуття, реакції та проблеми. Бути гнучким у методах, відкритим ідеям інших і бажати продовжувати вчитись».*

Валентина Володимирівна народилась у місті Тараща Київської області. Після закінчення Богуславського педагогічного училища молодим спеціалістом приїхала до наймолодшого міста України – Славутича, щоб втілити у життя омріяну професію – виховувати дітей. У 2000 році закінчила Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, отримала повну вищу педагогічну освіту за спеціальністю «Дошкільне виховання». Починаючи з 1992 року і по сьогоднішній день Валентина Володимирівна передає свої знання і вміння вихованцям.

Протягом двох років була керівником міського методичного об'єднання «Диво-гра для малюка», де використовувала різноманітні форми роботи з педагогами міста: майстер-класи, презентації, консультації, інтерактивні ігри, відкриті заняття. Вихователь увійшла до авторського колективу збірки «Сценарії спортивних свят для дошкільників». Підготувала методичну розробку «Сюжетно-рольова гра як засіб креативного розвитку дітей старшого дошкільного віку». Тема самоосвіти, над якою працює педагог, – «Розвиток креативності засобами сюжетно-рольової гри».

Валентина Володимирівна нагороджена численними відзнаками, а її вихованці у 2013 році стали призерами міського огляду-конкурсу «Чарівний дивосвіт мого дитячого садка». Вихователь брала участь у міському конкурсі електронних портфоліо «Вихователь-методист» у листопаді 2014 року та форумі «Запрошуємо на урок» у лютому 2015-го.

Педагог уміло організовує свою роботу, спрямовує її на всебічний розвиток вихованців, виявлення індивідуальних особливостей, забезпечує отримання дітьми знань, умінь і навичок відповідно до їх віку. Постійно поповнює міні-методкабінет дидактичним матеріалом та іграми, методичною літературою, посібниками. Вихователь консультує батьків, проводить сімейні заходи, дає корисні поради з питань виховання, розвитку та навчання дітей. Її поважають і цінують колеги, батьки та вихованці.

Будь-яку справу Валентина Володимирівна виконує з безмежною любов'ю та вимогливістю до себе й оточення. Здібний компетентний педагог, відповідальна колега, чуйна, порядна людина, неперевершений артист, ніжна, любляча мама і дружина. Як багато прекрасних рис поєдналось у цій тендітній жінці, педагогові з великої літери.

Наталя ФЕДОРЧЕНКО,
завідувач дошкільним навчальним закладом
(яслами-садком) № 8 «Теремок»

ДОШКІЛЬНИК ЯК АВТОР ЗОН СВОГО РОЗВИТКУ

Юлія ГУЛЬКО,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії психології творчості
Інституту психології ім. Г. С. Костюка
НАН України

За допомогою яких прийомів і методів найефективніше розвиваються діти – предмет давніх дискусій. Як правило, суперечки виникають навколо проблеми раннього навчання дітей переддошкільного та раннього дошкільного віку читанню, письму, рахунку тощо.

Відомі системи і методики раннього розвитку Глена Домана, Масару Ібукі, Сесіль Лупан, Миколи Зайцева, Бориса і Олени Нікітіних, Олени Данилової дійсно спрямовані на навчання основам наук дітей, що ледь навчилися сидіти.

*Вважається, що створення інформаційно і предметно насиченого середовища навколо малюка **розвиває його психіку**, особливо інтелектуальну сферу.*

Сьогодні плюси й мінуси раннього розвитку обговорюються як самими авторами методик, так і батьками та педагогами, які застосовували відомі методики і зіштовхуються з їх або негативними наслідками або, навпаки, з очевидною користю для дитини. Однак ми не маємо можливості достовірно з'ясувати, чому в одних випадках ранній розвиток призводить до негативних наслідків, в інших – його вплив на дитину абсолютно нейтральний, а інколи дозволяє дитині демонструвати інтелектуально-творчі досягнення в старших класах й далі у дорослому житті (і чи насправді ранній розвиток тому причина у всіх трьох випадках).

Результат будь-якого ретроспективного дослідження зв'язку раннього розвитку з подальшими успіхами або невдачами дитини, на нашу думку, буде досить гіпотетичним і свідчитиме він радше про суб'єктивну думку, ніж про достовірний факт. Адже потрібно визнати, що зараз немає достовірних лонгитюдних статистично значущих досліджень із цієї теми.

Можливо, саме тому, що сам термін «ранній розвиток» недостатньо вдалий, за ним тягнеться ціла низка суперечливих оцінок.

Насамперед, коли йдеться про ранній розвиток і методи, за допомогою яких педагоги та психологи беруться розвивати дитину, відбувається постійне змішування термінів «розвиток» і «навчання», які не є рівнозначними.

Процес розвитку і процес навчання – це два різні процеси, взаємозумовленість і складність взаємовпливу яких неоднозначна.

Впевнено можна сказати лише те, що психічний розвиток не може бути раннім, а може бути тільки своєчасним. Коли ж застосування навчальних методів не відповідає психологічному віку, а отже, і психологічним потребам і можливостям дитини, то швидше за все йтиметься або про штучне скорочення психологічного віку і підміну природної провідної діяльності дитини діяльністю нав'язаною, або про вироблення умовного рефлексу «правильно» реагувати на дидактичний стимул. Останній приклад буде ближче до процесу навчання (як наuczіння), але користі від нього для розвитку дитини не буде.

Можливий інший варіант, який, на нашу думку, найбільш часто зустрічається, коли створене навколо дитини середовище з карток і кубиків із зображеннями цифр, букв і слів ігнорується малюком, а батьки систематично не нав'язують дитині ці розвивальні посібники. Якщо малюк і бере дидактичні матеріали в руки або до рота, або навіть ногами, то такі предметні дії не специфічні – тобто не відповідають призначенню предмета, дитина діє з ним щоразу однаково – гризе, розкидає, м'яє або стукає. Отже, у такому випадку застосування методик «раннього розвитку» суттєво не впливає на малюка, розвиток якого відбувається за своїм природним темпом. У випадках подібних впливів на дитину застосування терміна «ранній розвиток», звичайно ж, недоречно.

Психічний розвиток дитини підпорядковується певній внутрішній логіці, а значить, має свої внутрішні механізми, що його регулюють. Спостереження за розвитком дітей раннього та дошкільного віку дозволяють нам припустити, що у кожної психологічно здорової дитини існує генеральна стратегія розумового розвитку, стратегія – як регулятор створення дитиною свого нового досвіду і знань. Найявністю такого регулятора і пояснюються індивідуальні відмінності розвитку малюків, навіть тих, що виховуються і навчаються в одному середовищі, у близнюків, у двійнят. Ним же можна пояснити якісні зміни розумового розвитку, які відбуваються без виразних зовнішніх педагогічних впливів, а так само різницю змін у розумовому розвитку, що відбу-

ваються у дітей одного віку під впливом одних і тих же педагогічних чинників (повторимо, що йдеться про психологічно здорових дітей).

Першим показником, що свідчитиме про генеральний регулятор розумового розвитку, що існує в психіці до набуття дитиною практичного досвіду, є вибір дитиною одного або декількох видів діяльності з діапазону тих, що можливі в тому культурному середовищі, де вона зростає. Вибір проявляється у тому, які зразки діяльності дитина приймає, із задоволенням спостерігає і прагне відтворювати. Сам «вибір» малюком культурних зразків для наслідування є, згідно з В. Т. Кудрявцевим, результатом творчого пошуку, важливою складовою такого феномену як психічний розвиток.

Вибір – не лише складова розумового розвитку, а й показник внутрішнього регулятора розвитку.

Взагалі не існує таких видів дитячої діяльності які б подобалися абсолютно всім малюкам. Скажімо, однорічний Тимофій в захваті від піску, землі, перетирання круп пальцями, а однорічному Данилу пісок не просто не цікавий, він йому неприємний. Якщо Тимофій, потрапивши вперше в пісочницю захоплено вокалізував на всі лади, перетирив пісок пальцями, розмазував його по обличчю, прагнучи отримати якомога більше тактильних відчуттів, то Данилу піщинки і крупинки на долоньках викликали дискомфорт і гіркий плач. **Ігри з піском і крупами для Данила виявилися неприємними, тож розвивальну функцію вони для нього нести не будуть.** Зате Данило широко демонструє здатність приводити в рухи предмети, які потрапляють до нього в руки. Пляшки, брязкальця, всілякі іграшки він не просто кидає, він з'єднує їх неймовірними способами один із одним, закручує дзигу, відкидає і наближає до себе за допомогою підручних засобів. Тимофій же ніколи не продемонструє такі дії, навіть якщо показувати йому подібні приклади.

Уподобання або неприйняття якогось виду діяльності можна спостерігати в дошкільнят різного віку. Навколишнє культурне середовище, яке створюють навколо дитини батьки, педагоги та психологи, заохочує її до різних видів діяльності, але обере дитина декілька. Одразу обмовимося, що слово «діяльність» ми можемо вживати в широкому значенні (до прикладу, експериментальна, ігрова, навчальна), а також у вузькому значенні, маючи на увазі ті заняття, які проводять з малюками в освітніх установах (ліплення, аплікація, ігри з крупами, логоритмічні вправи, сценічні постановки, спортивні заняття).

Найбільш ефективно розвиватися дитина зможе в такій діяльності, яка виявиться внутрішньо близькою та цікавою їй. Завдяки діяльності, яку маленька дитина буде здійснювати при кожному зручному для себе випадку, вона по суті, буде створювати свої зони розвитку, виходячи зі штучних зон, закладених педагогами. На ці види авторської діяльності педагогам і слід звертати особливу увагу, збагачуючи та розширюючи улюблену дитиною зону культурними зразками (згідно з принципом ампліфікації за О. В. Запорожцем) з тим, щоб розумові, творчі здібності малюка розвивалися в ній повністю. Тут найяскравіше й проявляються ознаки стратегії розумового розвитку.

Отже, саме вибір виду діяльності та предметів (засобів), за допомогою яких дитина здійснює цю діяльність, – один із показників індивідуальної стратегії розвитку.

Наступним показником особливостей індивідуальної стратегії розумового розвитку слід назвати **характер експериментальних дій**, за допомогою яких дитина здійснює свою діяльність.

Експериментальні дії дошкільнят можна схематично розділити на дії з предметами та споглядальні дії.

Про предметні експериментальні дії ми говоримо, коли малюк активно експериментує з предметами на практиці. Споглядальні дії – це коли дитина більше розглядає вподобані предмети і зразки дій, не поспішаючи приступати до вправлення. Найчастіше зустрічається змішаний тип споглядальних і практичних експериментальних дій.

Наприклад, трирічний Ваня надає перевагу іграшкам, які можна легко підкидати і ловити, для нього це не лише м'ячики, а й ложки, й пластмасові кинджали тощо. Він підкидає їх різними способами і дивиться, як іграшки летять та куди потрапляють. Вані не цікаві м'які іграшки, фігурки мультиплікаційних героїв при тому, що в дитячому садку хлопчик виконує все, що потрібно від нього на заняттях із ліплення, аплікації, конструювання. Увесь вільний час він все одно присвятить активним різноманітним кидкам шпаг, м'ячів, воланів тощо. А тип Матвія – споглядальний. Як повзе жук по корі дерева, він може спостерігати хвилин п'ять, і лише потім підкладатиме жуку листя і палички, щоб експериментально урізноманітнити його дорогу і мати можливість знову простежувати шлях жука в нових умовах.

Експериментальні дії різняться не тільки за динамікою (стрімкі або повільні дії), можна виділити дії за зразком (скажімо, така діяльність, як збирання пазлів або побудова конструкцій лего за схемами передбачає реконструюючи образні та практичні дії).

Окремо можна виділити дії за аналогією (наслідувальні експериментальні дії, які можуть відрізнятися різним ступенем віддаленості

від заданого зразка-аналога). По суті будь-яке наслідування дій буде авторським аналогом.

Комбінаторні експериментальні дії – коли дитина легко з'єднує (комбінує) не лише частини різних предметів (що саме по собі є комбінуванням структур), але й поєднує і видозмінює функції.

В одному акті творчої діяльності дошкільника можна спостерігати всі описані нами експериментальні дії. Так хлопчик чотирьох років приліпив до пластмасового автомобіля замість загубленого колеса пластилінове й спускав машинку по треку, але не на колесах (виявилось, що пластилінове колесо не дає машинці рухатися), а на слизькому пластмасовому даху машинки. Водночас він хотів, щоб машинка їхала вниз і одночасно крутилася дзигією, підскакувала і злітала з треку. На такому прикладі ми бачимо комбінування функцій, структур, дії за аналогією і реконструюючі дії.

Тож вибір – показник стратегії розумового розвитку. Це показник не лише досвідної схильності (як передготовності) дитини до якихось певних видів або виду діяльності. У виборі проявляється здатність створювати таку нову діяльність за допомогою вибору з навколишнього середовища предметних засобів (знарядь здійснення цієї діяльності). Так само показником стратегії розумового розвитку є специфіка бажаних експериментальних дій дитини з предметами (дій за аналогією, комбінаторних, реконструюючих).

Здавалося б, те середовище, яке створюють навколо дитини педагоги, психологи й батьки, обумовлює вибір заняття, але часто діти переносять улюблене заняття в таке середовище, яке ніби абсолютно для нього не підходить.

Проілюструємо нашу точку зору таким прикладом. Арсен для своїх чотирьох років має багатий активний словниковий запас і він набагато частіше експериментує з мовленням, ніж його мовчазний одноліток Влад. У басейні Влад завжди уважно слухає тренера, виконує всі його рекомендації і за кілька місяців опановує кілька стилями плавання. Успіхи балакучого Арсена куди скромніші, він все ще плаває в нарукавниках, не слухає тренера, часто занурює голову у воду, затримуючи дихання. Докори батьків і педагогічні впливи тренера на нього не діють. Коли ж нарешті хлопчика запитують, навіщо він так надовго занурює обличчя у воду, він дає приголомшливу відповідь: «Я вчуся розмовляти під водою».

Як бачимо, середовище басейну взагалі не надає великої варіації для діяльності. Тренером чітко означені зони актуального та найближчого розвитку в навчанні плаванню. А що ж малюк? Він створює свою лінію, зону, яку за О. Г. Асмоловим називають **зоною варіативного розвитку**. Якщо не давати можливості дитині творити зони варіативного розвитку і виходити в них, то весь розвиток опиниться

у прокрустовому ложі. У самостійно створеній зоні розвитку малюк буде сам ставити завдання і сам намагатися їх виконувати. У басейні це може бути задача підстрибнути у воді так, щоб можна було довше протриматися під водою, виконати нову дію з надувною іграшкою. Під час подібної діяльності завжди можна спостерігати феномен, описаний А. В. Брушлінським, коли те завдання, яке малюк сам собі ставить і виконує, дуже відрізняється від завдання, поставленого перед ним педагогами.

Власне кажучи, поставлені малюком самому собі завдання – такий же показник індивідуальної стратегії розумового розвитку

*Так ми описали ще два показники стратегії розумового розвитку: **перенесення бажаного виду діяльності в різні нові ситуації та постановка нових завдань самому собі.***

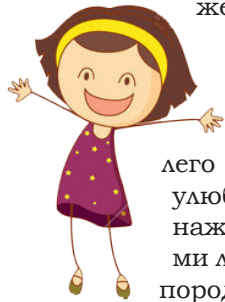
Зрозуміло, що при перенесенні улюбленого виду діяльності в нові ситуації відбуваються неминучі трансформації, які ведуть до перетворення не лише діяльності, але й навколишнього середовища, що оточує дитину, а також трансформації смислів, що народжуються у цій діяльності. Смисловим та виконавчим трансформаціям підлягають і авторські задачі, поставлені малюком самому собі, як тільки він приступить до їх практичного вирішення.

Опишемо на власному досвіді особливості практичної роботи із дітьми 3-4 років, які дозволяють проявлятися стратегії розумового розвитку. Ми організовуємо роботу з дошкільнятами так, щоб за годину практичного заняття з педагогом (у групі або індивідуально) дитина мала можливість успішно проявити себе в п'яти-шести різноманітних видах діяльності. Якийсь із запропонованих малюк не прийме (пасивно відсторониться, а може – бурхливо й категорично відреагує; і навіть якщо підтримає ідею без бажання, ми це оцінимо як неприйняття). Але будь-яка психологічно здорова дитина із задоволенням підхопить декілька видів діяльності. І виконання цього уподобаного виду завжди буде відбуватися на високому інтелектуальному рівні по відношенню дитини до самої себе.

Те, про що йдеться, близьке до роботи за системою М. Монтесорі, коли дитина працює в тій створеній педагогом зоні, яка відповідає її пізнавальним інтересам. Ми ж намагаємось під час заняття шляхом зміни різних видів діяльності визначити той, яка буде відповідати пізнавальному інтересу дитини, і в такий спосіб дати можливість проявлятися стратегії розвитку. Тому перші заняття з дітьми носять діагностичний характер. У подальшому ми будемо свою з дитиною роботу на тому виді діяльності, який вона найчастіше обирає. Він може змінюватися, а може бути одним і тим же довгий час, а нам важливо

наповнювати його не лише різними зразками виконання конкретного завдання та інформаційно насичувати. **Потрібно давати дитині якомога більше експериментувати в цій діяльності з вибраними нею матеріалами і спостерігати за особливостями предметних експериментальних дій.**

Із часом саме в цей вид уподобаної діяльності ми вводимо елементи інших діяльностей. Адже краще, ніж заняття з математики з надрукованими цифрами і прикладами, буде математична аплікація. Наприклад, дитині, яка полюбляє різати і клеїти, потрібно наклеювати снігурів на гілку, додаючи по одному або по два та підраховуючи, скільки їх усього. Для дитини чотирьох років таке завдання не буде складним, а помилки допоможуть краще зрозуміти, як же правильно порахувати.

Так само й розвиток мови саме по собі нудне заняття, особливо якщо вихователь використовує малюнки із зображенням предметів давнини, що мало зрозумілі сучасній дитині. А от опис створеної конструкції з лего (якщо малюк полюбляє цей конструктор), малювання улюбленого героя мультфільму, схеми дій головних персонажів, розігрування спектаклю-експромту з пальчиковими ляльками тощо може дійсно виявитися стимуляторами породження нових оригінальних навантажених смислами текстів.

Тож у кожній психологічно здорової дитини проявляється стратегія розумового розвитку, стратегія – як регулятор створення дитиною свого нового досвіду і знань.

Показники стратегії розумового розвитку дошкільників:

- вибір певного виду діяльності, якому дитина віддає перевагу;
- вибір предметів, за допомогою яких здійснюється ця діяльність;
- специфіка експериментальних дій, завдяки яким уподобана діяльність завжди протікає як експериментальна;
- особливості перенесення улюбленого виду діяльності в нові, часом не пристосовані під цю діяльність, ситуації;
- складність і варіативність нових завдань, які дитина сама собі ставить.

Завдання педагога – створювати для дітей середовище, у якому б яскраво проявлялися стратегії їх розвитку. Для цього ми пропонуємо **спостерігати за дітьми в процесі їх вільної пізнавальної активності**, а під час занять давати їм можливість створювати свої авторські варіативні зони розвитку.

СИНДРОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ. ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС ТА СУЧАСНИЙ ФОКУС

Ганна КОЛЕСОВА,
завідуюча Славутицької
психолого-медико-педагогічної
консультації

Кожному досвідченому педагогу доводилося працювати з «проблемною» дитиною, яка увесь час перебуває в русі. Якщо таку дитину змусити сидіти на місці, вона починає розхитуватись, потягуватись, рухати руками й ногами, гримасувати. Під час спілкування вона надзвичайно балакуча, проте, щось розповідаючи, легко втрачає думку. Часто, не договоривши про щось одне, починає говорити про інше, перебиваючи співбесідника. Ставить безліч запитань, але відповідь уже не сухає. Не вміє грати за правилами, на читанні казок може зосередитися всього на кілька хвилин.

Скоріше за все, така дитина має **синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ)**, досить поширений в наш час неврологічний розлад.

Основні ознаки СДУГ – порушення концентрації уваги, гіперактивність та імпульсивність.

Наразі діагноз «СДУГ» встановлює лікар-психіатр, проте ще донедавна цей розлад мав безліч назв та не був внесений до класифікатора хвороб. Історія вивчення цього захворювання має недовгий, але насичений фактами період, що складає близько 150 років.

Вперше в 1846 році описав надзвичайно рухливу дитину, яка ані секунди не могла спокійно всидіти на стільці, німецький лікар-психоневролог Генріх Хоффман. Він дав їй прізвисько «непосидючий Філ». Його опис був опублікований в дитячій книзі, яку він написав для свого трирічного сина Карла Філіпа. Це була перша письмова згадка синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю професійним лікарем.

Протягом XX століття лікарі виявляли й намагалися лікувати дітей, у яких спостерігалися різні поєднання рухової розгальмованос-

ті, імпульсивності, неухвності. За цей час кілька разів змінювалася назва захворювання, з'являлися нові точки зору щодо причин і механізмів виникнення, пропонувалися нові методи лікування.

Незважаючи на те, що вивченням невротичних відхилень поведінки і навчальних труднощів займалися багато вчених, тривалий час не існувало наукового визначення таких станів. Були періоди спаду і підвищеного інтересу до цієї проблеми. У 1947 році педіатри спробували дати чітке клінічне обґрунтування так званім «гіперухливим дітям із проблемами в навчанні». Однак питання про термінологію цього стану залишилося невирішеним.

Довгий час не було єдиної точки зору й щодо назви цього захворювання. Назвемо лише деякі з багатьох варіантів: «легка дисфункція мозку», «гіперкінетичний хронічний мозковий синдром», «легке ушкодження мозку», «легка дитяча енцефалопатія», «гіперкінез», «гіперактивність», «гіперкінетичні імпульсивні порушення», «мінімальна мозкова дисфункція» та багато інших. Іноді автори вкладали в один термін найрізноманітніший зміст.

Термін **«легка дисфункція мозку»** з'явився в фахових медичних виданнях у 1963 році після наради міжнародних експертів-неврологів, що проводилася в Оксфорді. Принаймні 100 клінічних проявів входило в поняття «легка дисфункція мозку», включаючи дисграфію (порушення письма), дизартрію (порушення артикуляції мови), дискалькулію (порушення математичних навичок), гіперактивність, недостатню концентрацію уваги, агресивність, незграбність, інфантильну поведінку та інші.

У 1966 році С. Д. Клементс дав таке визначення цього захворювання у дітей: **«захворювання із середнім або близьким до середнього інтелектуальним рівнем, із порушенням поведінки від легкого до вираженого ступеня у поєднанні з мінімальними відхиленнями в центральній нервовій системі, які можуть характеризуватися різними поєднаннями порушень мовлення, пам'яті, контролю уваги, рухових функцій»**.

Набагато пізніше почали вивчати цю проблему вітчизняні лікарі. Відомий радянський педіатр Ю. Ф. Домбровська у виступі на симпозіумі, присвяченому ролі психогенного фактору в походженні, перебігу та лікуванні соматичних хвороб, який відбувся в 1972 році, виділила групу «важковиховуваних» дітей, з якими найбільше мають проблеми батьки і педагоги.

У 1970-х роках у Чехословаччині проблемою гіперактивних дітей займалася група лікарів, педагогів і психологів на чолі зі Зденкою Тржесоголавою. Тривалі спостереження за групою дітей з легкою дисфункцією мозку дозволили лікарю згодом опублікувати книгу, яка так і називалася «Легка дисфункція мозку в дитячому віці». За

участю Ігоря Брязгунова вона була перекладена російською мовою і видана в 1986 році. Це була перша монографія про гіперактивних дітей, опублікована в колишньому СРСР. Завдяки цій книзі наші педіатри отримали можливість ознайомитися з цим захворюванням.

Проте провідну роль у формуванні сучасної концепції СДУГ відігравали роботи західних науковців, зокрема канадської дослідниці В. Дуглас. Її роботи стали основою для офіційного введення терміну **«синдром дефіциту уваги з гіперактивністю»** в 1980 році. Саме під цією назвою дана патологія увійшла в американську класифікацію захворювань, а згодом, з 1994 року, і у міжнародний класифікатор хвороб МКХ-10, яким користуються українські медики. Чіткі критерії дозволяють стандартизувати методику діагностування дітей з ризиком такого захворювання і дають можливість порівнювати дані, отримані дослідниками в різних країнах.

Як вважають американські педіатри, зміна назви захворювання дозволяє уникнути небажаних реакцій батьків. Раніше після постановки діагнозу «легка дисфункція мозку» батьки зазвичай дуже переживали і безпідставно вважали, що у дитини є ушкодження мозку. У батьків з'являлося занепокоєння, страх, а у деяких навіть виникав депресивний стан. Внаслідок цього доводилося лікувати не лише дитину, але й батьків.

Особлива увага науковців до проблеми дітей з СДУГ в останні десятиліття дозволила детально описати клінічні прояви синдрому, розробити методи корекції та рекомендації щодо зниження проявів гіперактивності та імпульсивності.

Однак достатньо багато питань із проблеми синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю залишається відкритими та мають бути у фокусі сучасної науки. Одним із них є поширеність синдрому. За даними різних дослідників, цей розлад трапляється у кожного десятого хлопчика. Дівчатка від цього розладу потерпають рідше: на п'ять хлопчиків припадає одна дівчинка. Проте ці дані відносні та потребують подальшого наукового уточнення.

Діагностичний інструментарій поки що базується на спостереженні, як на основному методі діагностики. Нейрофізіологічні та психометричні методи використовуються як допоміжні, переважно для відмежування діагнозів або при наявності комплексних уражень. Наявність удосконалених методів діагностики дозволила б здійснювати раннє виявлення дітей з синдромом та відмежовувати його від інших розладів, схожих за ознаками.

Також поки що досліджуються і не до кінця не зрозумілі причини виникнення СДУГ. Довгий час існувала думка, що гіперактивність є

поведінковою проблемою та результатом неправильного виховання. Проте науковці знаходять все більше доказів того, що СДУГ викликаний не домашнім оточенням, а біологічними причинами, наприклад, органічним ураженням мозку (внаслідок травми, хвороби або пренатальної патології), генетикою, екологією тощо. Проте який фактор є визначальним у розвитку синдрому, наука ще не дослідила.

Найважливішим прикладним аспектом питання на разі залишається співвідношення медикаментозного лікування та психолого-педагогічних заходів у корекційній програмі розладу. В Україні корекційні заходи тільки іноді включають медикаментозне лікування, коли за кордоном практика лікування дітей з гіперактивністю є поширеною, а інколи й ключовою. На сьогодні немає єдиної думки про застосування препаратів, механізм їхньої дії, результативність та побічні ефекти. Доведено, що психолого-педагогічні методи дозволяють більш успішно коригувати порушення поведінки і труднощів у навчанні, ніж використання ліків, проте у деяких випадках найбільший ефект досягається при комплексному поєднанні психолого-педагогічної корекції та медикаментозного лікування.

Сьогодні синдром дефіциту уваги з гіперактивністю привертає пильну увагу лікарів, педагогів і психологів у всьому світі. В останні роки цьому захворюванню починають приділяти все більше уваги у всіх країнах. Зростає кількість публікацій з даної теми – щорічно з цієї проблеми публікується більше 2000 статей і книг.

У САДОЧКУ, В ХОЛОДОЧКУ ПАВУЧОК ЗІТКАВ СОРОЧКУ

Чи чули ви коли-небудь про славутицьку поетесу **Галину Линник**? Навряд. Але цьому є причина – без перебільшення велика та справжня скромність педагога, що пише свої вірші під псевдонімом.

Пані Галина протягом тривалого часу працювала в дитячих садочках нашого міста. Майже наприкінці своєї педагогічної діяльності активно почала писати, адже постійно виникала потреба у нових віршах, які б легко сприймалися і запам'ятовувалися малюками.

Проте найперші творіння авторки побачили світ, ще коли вона була школяркою. Після закінчення школи Галина вступила до Вінницького державного педагогічного інституту на факультет, як не дивно, математики та фізики.

Улюблені, особливі вірші для пані Галини – це поезія Лесі Українки.

Тож до вашої уваги – вірші, які повертають нас у дитинство, а також зріла філософська лірика.

Дощик, дощик – поливайчик
Розстрибався, наче зайчик
По травичці аж до ставу,
Намочив старезну жабу.
Тільки жаба розсіялась,
У краплинках покупалась:
«Я – чистенька, я – зелена.
Хай частіше йде дощ із неба».

Торкнулось востаннє крилом ластів'я
Прозорого плеса води...
Йому шелестіли сумні осоки:
«Куди, ластів'ятко? Куди?»
А птаха вчувалась
Заморські країни, небачені квіти й тепло...
І тільки за морем йому пригадалось,
Як добре удома було...

Небо з голубого стало сивуватим,
Сонечко втомилось на ньому гойдатись.
Хмаринка гірко плаче, слізеньки роняє,
Що в безкрайнім небі сонце не стрічає.
Визира з струмочка очком стиха жабка,
Пелюстки стулила жовтенька кульбабка,
По листочках ніжних крапельки збігають,
У калюжу синю прожогом стрибають...

У садочку, в холодочку
Павучок зіткав сорочку
І вдяга її на муху,
Наряджає цокотуху.
Цокотуха вередує,
Плаче гірко, капризує:
«Хочу синю я сорочку,
А до неї ще торочку,
Синю-синю, мов хмаринка».
Буде муха, як картинка!

Що знає юність про кохання?
Вона влітає наче в вир:
Ще не любов, лише чекання,
Не пісня, а один мотив.
Мов дивна казка...
Й зорі, зорі!
І оксамитні береги...
Одні безмежні простори
І квіти ніжні навкрути.
Що знає зрілість про кохання?
Уже вкриває скроні сивина.
Як добре, коли пісня –
Не стіна мовчання,
Два серця окриляє і єдна...

Ми обманюєм вічність.
Цвіт із гілок злітає,
Нам стежину життя білосніжно встеляє.
Плід із квітки стає і серця нам чарує.
Якби тільки знаття – не вертали б минуле.
Сонце пестить квітки і роса їх цілує.
Ми обманюєм вічність –
Не спіши у минуле!

Я більш дитина неба, ніж Землі.
Його красу і простору величність
Вбираю в серці по краплині цілу вічність.
Я більш дитина неба, ніж Землі...
Безмежний простір зачаровує мене
І я пливу по ньому, як хмарина.
І відчуваю недосяжність висоти,
Коли я просто, просто, як людина.
І я не знаю, із якої я зорі, хто запустив мій ген у безкінечність.
І як з'явилась тут я, на Землі,
Вплела свою безпечність в небезпечність.
І я молю небесного отця
Просвітлення і крапельку прозоріння,
І зазирнути краєм ока в пустоті,
Де путь моя, на всі віки єдина.

На опавші сади, на зів'ялі квітки
Тінь зими опускається стиха,
І лягають сніги, і шепочуть сади
У зав'ях зими притишено-тихо.
Один крок до зими,
І від розпачу сад
Пританцьовує, стогне на вітрі.
Як же хоче назад, як же хоче назад
Повернутися в літо квітка.

ПРОГУЛЯНКА ВЛІТКУ, АБО ІГРИ У ПІСОЧНИЦІ

Тетяна ЛОЖКИНА,
вихователь
дошкільного навчального
закладу (ясел-садка)
№ 1 «Калинка»

Де саме в теплу пору року ми можемо побачити найбільшу кількість дітей у нашому місті? Так, звісно у дворах чи на ігрових площадках, де є пісочниці. Там дітвора залюбки бавиться у піску. Діти самі, не усвідомлюючи, що вони роблять, починають просівати пісок, будувати тунелі, гори, будівлі, дороги тощо. А якщо до цього додати іграшки, лопатки тощо, дітьми розігруються ще й вистави та казки, вони з головою занурюються у гру. Тож пропонуємо декілька розвивальних ігор у пісочницях.

*Вам варто попередньо **упевнитися у чистоті та безпечності вашої пісочниці**, а також у наявності в малюка «знарядь» для творчості та ігор у піску.*

Гра «Відгадай, куди підемо». Спробуйте зацікавити свого малюка загадкою про пісок:

Колір, як в яйця жовток.
Берег моря вкрив **(пісок)**.
Він і жовтий, і сипучий,
У дворі насипані кучі.
Якщо хочеш, можеш брати,
Із сестричкою пограти.
Хочеш збудувати дитсадок,
Використовуй в розчині **(пісок)**.

Якщо дитина відгадає загадку – вирушайте у пісочницю з новою лопаткою, відерцем або цілим набором для гри з піском.

Гра «Пісочні малюнки». Якщо у вас під рукою немає «знарядь» для творчості, можна просто помалювати на піску тоненькою паличкою або пальчиком. Із задоволенням ваша дитина буде досліджувати, на якому піску – мокрому чи сухому – легше малювати

візерунки, виводити літери та вирішувати приклади на додавання чи віднімання. Можна просто залишати сліди та фантазувати: проводимо ребром долоні хвилясту лінію – це проповзла змія, постукали пальчиками, які стиснули в кулачки, по піску – це пройшли слони, кінчиками пальців залишили відбитки – це поволі гуляла кішка з кошенятами.

Залишіть лінію або візерунок на піску та запропонуйте дитині відгадати **«На що/кого схоже?»**. Під час цієї гри дитина може дати декілька варіантів, а ви можете домальовувати до свого малюнка деталі. Коли дитина відгадає, ви міняєтесь ролями.

Гра «Пісочні скульптури». Тут включаємо вашу фантазію і орієнтуємося на вік малюка. Для найменших можна ліпити різної форми пасочки (обов'язково порівнюємо їх кількість, форму та розмір), а діти старшого віку можуть додавати свої елементи, зроблені власноруч за допомогою лопаток, грабель.

Аби посилити бажання дитини пізнавати щось нове, експериментувати, досліджувати можна запропонувати їй **гру «Експериментатори»**. Для цього візьміть із собою лупу, два відра, лопатки. **«Піщинка під лупою»** – знайдіть разом із дитиною якомога більше особливостей у піщинки (розглядаємо розмір, колір, прозорість, блиск). **«Незвичний дощ»** – пересипаючи з лопатки пісок, можна відчувати сипучість сухого та в'язкість вологого піску. **«Силач»** – насипаємо різний за вологістю пісок у два відра та з заплученими очима визначаємо, де важчий чи легший пісок. **«Чарівний матеріал»** – ліпимо з вологого піску фігурки та пасочки, після чого перевіряємо міцність виробу та збереження його форми після висихання.

Гра «Археологи». Ознайомте дитину з чарівним світом археології, граючи з нею у пошук скарбів. Для цього потрібно підготувати самі скарби (монети і камінці, різнокольорові гудзики та намистинки) та закопати їх. Можна дати дитині завдання знайти 5 гудзиків, 3 монети та 6 камінців. А можна й позмагатися, хто швидше їх знайде.

Гра «Що це?». Щоб розвинути тактильну чутливість як основу розвитку «ручного інтелекту», можна пограти у цю гру. Для цього потрібно (поки дитина закрила очі) закопати декілька предметів у сухий пісок (камінці, палички, лопатки). Потім прочитати віршик:

Руки у пісочок заховай,
Пальчиками предмет свій відшукай.
Про предмет нам розкажи,
І детально опиши.

Дитина відкриває очі, занурює руки у пісок та на дотик дізнається, що за предмет закопаний, називає та описує його.

Гра «Для чого потрібен пісок». Ви з дитиною по черзі відповідаєте на це запитання та насипаєте в своє відерце лопаткою пісок. У кого швидше набереться пісок у відрі, той виграє. Наприклад, пісок використовується у будівництві, як грілка в медицині, у пісочному годиннику, в акваріумі, ним посипають дороги під час ожеледиці, він є природним фільтром для води, піском гасять пожежі, із нього роблять скло тощо.

Гра «Я почну, а ти закінчуй». Щоб закріпити написання літер чи цифр, не обов'язково сидіти за столом із зошитом. Можна піти зі своїм майбутнім школярем у пісочницю. Ви починаєте паличкою писати на піску букву, а дитина повинна здогадатися та дописати її. Запропонуйте знайти навколо себе предмети-слова з цією літерою. Або ж починайте писати слово, а дитина намагатиметься його прочитати і дописати.

Щоб забезпечити розвиток пам'яті, уваги, мислення, мовлення та дрібної моторики дитини можна пограти у гру **«Казка на піску»**. Фантазуйте та разом із дитиною починайте малювати героїв казки (свої власної або народної), розповідаючи в процесі малювання сюжет казки. Введіть нових персонажів, проговорюйте та «намалюйте» їм різні умови («пішов дощ», «з'явилося сонечко»).

ТОП-10 ПОДІЙ ДОШКІЛЛЯ У 2014-2015 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

*Успіх приходить до того, хто
робить те, що найбільше любить*
М. Форбс

Освітнянські події минулого навчального року нас, дошкільників, хвилювали, тримали у педагогічному тонусі, не залишали байдужими, вели до змін. Отже, подаємо їх виклад у хронологічному порядку.

- 25-річчя роботи дошкільного навчального закладу (ясел-садка) комбінованого типу № 6 «Крунк». Із перших днів роботи і дотепер у ньому працює завідувач Л. Д. Гусєва.
- Навчання педагогів-дошкільників міста за програмою «Використання арт-терапевтичних технік у роботі з дітьми та дорослими різних вікових категорій» провела та засвідчила персоніфікованими Сертифікатами Східноукраїнської асоціації арт-терапії практичний психолог Славутицького дошкільного навчального закладу (ясел-садка) комбінованого типу «Центр розвитку дитини» Л. В. Стреж.
- Міський конкурс дитячих творчих робіт «Чарівний дивосвіт барв петриківського розпису» залучив до участі 41 дошкільника.
- Міська виставка малюнків творчих робіт дітей віком 5-6 років із теми «Професії моїх батьків» успішно експонувалася у закладах міста.
- Участь всіх дошкільних навчальних закладів міста у міському спортивному святі «Як козаки малюків навчали та розважали».
- Участь та перемога в конкурсі «Освітні технології – 2014», оголошеному журналом «Дошкільне виховання», методиста із дошкільної освіти міського методичного центру відділу освіти І. А. Терещенко.
- Участь музичних керівників у конкурсі «Моя краща настільна дидактична гра», що проходив у рамках щорічної міської педагогічної виставки «Освіта Славутича».
- Практичний тренінг із евакуації дітей та працівників закладів.
- Святкування Всеукраїнського Дня вишиванки.
- Робота міських методичних об'єднань у дошкільних закладах міста.

До нових подій і позитивних звершень!

КОЛИ ТРАВИ БУЛИ ВИЩІ ЗА НАС: ЕТНІЧНІ КАРТИНИ ВІКТОРІЇ ПРОЦІВ

*Завдання художника – народжувати
радість*

К. Паустовський

Трави в росяному намисті ледь-ледь гойдаються від вранішнього вітру. На них можна помітити чорну мурашу, жука-сонечка. Ніби у сріблястому мареві, з'являються дівочі постаті у білих сорочках до п'ят із пишними розпущеними косами.

Ці та інші сюжети – на полотнах львівської художниці **Вікторії Проців**, у яких вбачаєш витoki мелодійності, ліризму, гумору, краси. Переглядаючи її картини, ніби чуєш пісню різнотрав'я, яку хочеш слухати ще і ще.

Народилася Вікторія в 1983 році у Львові, де й мешкає нині. Дівчина виросла у творчій атмосфері, адже її батьки – художники. Освіту здобула на факультеті графічного дизайну Львівської академії мистецтв. Провела декілька персональних виставок, зокрема «Падав сніг на поріг» (2011 р.), «Коли трави були вищі за нас» (2013 р.).

Авторська техніка Вікторії – туш, перо, акварель, кольорова графіка на шовку. Найголовніше, як стверджує художник, – передати глядачеві позитив, тому й малює вона те, що близьке кожному: тепло, сонце, трави, дитинство, етнічні теми.

– Дитинство – це безхмарна, безтурботна пора, у якій правлять бал любов, позитив, доброта, – говорить Вікторія. – Звичайно, дитинство рано чи пізно закінчується, але воно назавжди залишається у нашому серці, і ми завжди подумки повертаємося туди...

Перегляньте відео «Колискова поля: картин Вікторії Проців» на сайті «Дошкільне містечко» в розділі «Відеофайли»

